

Ono Yovipama Viohongele Ekalo

Lietu Tuakristão Kuenda Oku Kunda

OSEMANA 13-19 YA KUPUPU

OVOKUASI A SANGIWA VONDAKA YA SUKU | EFETIKILO 31

“Yakoba kuenda Lavane va Linga Ocisila Combembua”

(Efetikilo 31:44-46) Cilo love lame tu lisi-la ocisila, ha ci lingi nduvangi pokati ketu.

⁴⁵ Oco Yakoba wa nyañula ewe, wa li sembi-ka ndongunji. ⁴⁶ Kuenje Yakoba wa pañinya vakuavo hati, Ongololi ovawe. Oco va nyañula ovawe, va longeka ondunda, kuenje ponele yondunda opo va lila.

perspicaz-volume 1 kem. 773 ocin. 3

O Galete

Yakoba kuenda Lavane oco va tetutulule lo-mbembua ocitangi cavo, va tumbika ocisila cimue. Omo liaco, Yakoba wa kapa ewe limue kuenda wa pinga ku “vamanjaye” oco va li-nge omunda yimue yovawe ndomesa yimue kuna ovo va lila. Noke Lavane wa luka omun-da okuti (*sírio*) kelimi lio Aramiku, yina yi lomboloka “Ondunda yuvangi” pole, Yakoba wa yi tukula okuti “Galete” kelimi lio Heveru. Lavane wa popia hati: “Etali ondunda [*hebr.: gal*] eyi yi linga ombangi [*hebr.: 'edh*] pokati kove lame.” (Efet. 31:44-48) Omunda yovawe ya kala uvangi komanu vana va pita kocitu-málo caco. Ca kala ndomo ocinimbu 49 ci popia okuti: “O misipa [*hebr.: mits-páh*]”, ci lekisa okuti Yakoba kuenda Lavane va likumi-nyile oku tumbulula ombembua pokati kapata avo. (Efet. 31: 50-53) Tunde kotembo yaco, omanu va enda oku langeka ovawe oco va li-nge ocisila cimue.—Yeh. 4:4-7; 24:25-27.

(Efetikilo 31:47-50) Lavane wa yi tukula hati, Ondunda yuvangi. Yakoba wa yi tukulavo hati, Ondunda yuvangi. ⁴⁸ Lavane yu wa linga hati, Etali ondunda eyi yi linga ombangi pokati

kove lame. Oco onduko yayo ya lukiwa Gale-te, ⁴⁹ kuenda Misipa, momo hati, Yehova a tu lavulule, love lame, osimbu tua litepa omu-nu lokuavo. ⁵⁰ Nda o linga lävi omäla vange vakäi, pamue o vokiyako vali akäi vakua-vo komäla vange, ivaluka okuti ndaño ka kuli omunu imba uvangi, haimo Suku eye omba-ngi pokati ketu.

perspicaz-volume 3 kem. 728

O Misipa

Yakoba wa sokiya omunda yimue yovawe kuenda wa yi tukula hati, “Galete” (yina yi lomboloka “omunda yuvangi”) kuenda o “Mi-sipa.” Kuenje Lavane wa popia hati: “Yehova a tu lavulule, love lame, osimbu tua litepa omunu lokuavo.” (Efet. 31:45-49) Omunda yaco yovawe, ya va okuti Yehova wa kala oku va lavulula osimbu va linga ocisila cavo combembua.

(Efetikilo 31:51-53) Lavane wa popia la Ya-koba hati, Tala ondunda eyi nda longeka, longunji nda sembika pokati ketu. ⁵² Ondunda eyi ombangi, longunji layovo ombangi okuti ame si pitahäla ondunda eyi loku iya kokuo-ve, love ku pitahäla ondunda eyi longunji eyi hu iya kokuange, ha tu lilingi lävi. ⁵³ Suku ya Avirahama la Nahore, lolosekulu viavo, a linge onganji yetu. Oco Yakoba wa lisinga la Una isiaye Isake a sumba sumba.

Oku Konomuisa Lutate Ovina vi Sangiwa Vembimbiliya

(Efetikilo 31:19) Otembo yaco wa enda oku ka pemuisa olomeme viaye, kuenje Rahele wa iva oviteka via isiaye.

perspicaz-volume 2 kem. 693

Oviteka

Vakuakulembulula ovina viosimbu kofeka yo

Mesopotāmia kuenda kovitumālo vikuavo, va popia okuti oku kuata oviteka ca kala ocituwa comunu wa laikele oku piñala ukuasi wepata. Ndomo ca sonehiwa vevaya limue lia sangiwa ko Nuzi, oku kuata ociteka cimue cepata, olonjanja vimue ca ponduile oku eca kulume womōla ukāi wa kueliwa oku pndatembo yulume epuluvi lioku enda kombonge oku pinga ukuasi wandatembo yaye yulume wa fa. Elivulu limue lia lekisa okuti, citava okuti Rahele locisimīlo caco, wa sima okuti wa kuata esunga lioku upa oviteka via isiaye momo isiaye wa kemba ulume waye Yakoba. (Sokisa lelivulu Efet. 31:14-16.) Esilivilo lioviteka catiamēla koku piñala ukuasi, li lekisavo esunga lieci Lavane a yonguile oku vi tambula okuti wa ambata vamanjaye oco va sandiliye Yakoba una wa linga ale ungende weci ci soka oloneke epandu vali. (Efet. 31:19-30) Ocili okuti Yakoba ka kūlīhīle ovina Rahele a linga (Efet. 31:32), kuenda ka kuli uvangi laumue u lekisa okuti eye wa yonguile oviteka viaco oco a piñale ovokuasi a tiamelele komāla va Lavane. Yakoba ka kuatele eci a linga lioviteka viaco. Noke, oviteka viaco via laikele oku nyōliwa eci Yakoba a solekele olosuku viosi viesanda vina via neniba lavakuanjo yaye vemēhi liuti une-ne wa kala ocipepi lo Sikeme.—Efet. 35:1-4.

(Efetikilo 31:41, 42) Akui avali kanyamo nda kala vonjo yove, nda ku vumbila omāla vove vavali ekui lianyamo kanyamo akuāla, anyamo epandu nda vumbila ocunda cove kuenje wa pongolola ofeto yange olonjanja ekui.⁴² Nda Suku ya tate, haeye Suku ya papaku-lu Avirahama, una wa sumbiwa la Isake, ka kaile lame, ove nda wa nundisa upolokoso. Suku wa vanja kohali yange lo kupange woka ange, kuenje wa ku lemēla uteke.

(1 Petulu 2:18) Apika va pokole ku vacime cavo lesumbilo liosi, ka va ka ci linge lika lava vawa haivo va sunguluka, pole, va ci lingevala vana okuti ca tīla oku va sanjuisa.

**utala wondavululi, 15/3/2013 kem. 21 ocin. 8
Yehova Eye Ocitolilo Cetu**

⁸ Eci Yakoba a pitīla ko Harane, isiaye ukulu Lavane, wo tambula ciwa, noke wo wīha Lea la Rahele, oco va linge akāi vaye. Pole, Lavane wa seteka oku kemba Yakoba, kuenda wa pongolola ofeto yaye ekūi kolonjanja! (Efet. 31:41, 42) Pole, Yakoba wa pandikisa kocitangi caco, kuenda wa kūlīhīle okuti, Yehova wa laikele oku u kuatisa! Noke, Yehova wa sapuila Yakoba oco a tiukile ko Kanana kofeka yolosekulu viaye kuna a kuata ‘oviunda via lua viovinyama, lafeko lakuenje, lolongamelo kuenda ovimbulu.’ (Efet. 30:43) Omo liaco, Yakoba wa eca olopandu ku Yehova poku likutilila hati: “Si sesamēla ocisola cove ka ci pongoloka lesunguluko wa lekisa kokuange. Momo nda yoka olui lulo Yordāo lombueti yan-ge. Kuenje, ciilo nda linga olohoka vivali.” —Efet. 32:10, NW.

Oku Tangiwa Kuembimbiliya

(Efetikilo 31:1-18) Noke Yakoba wa yeva olo-ndaka viomāla va Lavane omo va popia vati, Yakoba wa yombolola cosi ca tate, kuenje ula-mba waco wosi owu wo limuisila lukuasi wa tate.² Yakoba layevo wa limbuka ocipala ca Lavane okuti ka ci kasi ciwa laye ndeci ca kai-le osimbu.³ Yehova yu wa popia la Yakoba hati, Tiukila kofeka yolosekulu viove lokova-ngandiove, lame ha kala love.⁴ Yakoba yu wa tumila Rahele la Lea ha veya kusenge oku kua kala ocunda caye.⁵ Wa popia lavo hati, Ndete ocipala ca isiene okuti ka ci kasi vali ciwa lame ndeci ca kaile osimbu, puāi Suku ya tate wa kala lame.⁶ Ene muēle vu ci okuti nda vumbila isiene longusu yange yosi,⁷ haimo isiene wa niaña niaña ha pongolola ofeto yange ekui liolonjanja. Puāi Suku ka tavale okuti o ndinga lävi.⁸ Omo eci a linga hati, Vi mañana vi linga ofeto yove, oco oviunda viosi via cita cita evi vi mañana. Eci a linga hati, Viamiongo vi linga ofeto yove, oco

oviunda viosi via cita viamiongo.⁹ Ca lombo-loka okuti Suku wa nyēha ovinyama ku isiene ha vi eci kokuange.¹⁰ Eteke limue kotembo yoku londiwa nda petula ovaso, kuenje konjoi nda mōla okuti ovitupi via londa londa kolomange vieve viamiongo, levi vi mañana, levi viatumba.¹¹ Kuenje omunga ya Suku ya popia lame vonjoi yiti, A Yakoba! Ame siti, Ame ulo.¹² Oyo yiti, Petula handi ovaso ove, vanja ndomo ovitupi viosi via londa londa kolomange vieve viamiongo, levi vi mañana levi viatumba, momo nda mōla cosi ca ku linga Lavane.¹³ Ame ndi Suku ya Betele kuna wa wavekele ongunji, kuenje wa lisila ocisila lame. Kaliye katuka, tunda vofeka yilo, tiukila vali kofeka va ku citila.¹⁴ Rahele la Lea vo tambulu vati, Kuli vali onepa yetu pamue ocipiñalo cetu vonjo ya isietu?¹⁵ Ka tu kasi ño ko-kuaye ndovingendeleyi? Momo wa tu landisa kuenje wa lia olombongo viaco viosi.¹⁶ Momo ukuasi wosi Suku a sembulola ku isietu, wetu lomāla vetu. Oco, cosi ca ku sapuila Suku li-nga ño.¹⁷ Yakoba yu wa katuka, wa londisa omāla vaye valume lakāi vaye kolongamelo.¹⁸ Wambata ovinyama viaye viosi lukuasi wosi a fūla, ocikumba caye lovinyama vina a fükila kuna ketapi lia Arama, ha endi ku isiaye Isake vofeka ya Kanana.

OSEMANA 20-26 YA KUPUPU

OVOKUASI A SANGIWA VONDAKA YA SUKU | EFETIKILO 32-33

“O Kasi hē Oku Likolisilako Oco o Tambule Asumūluho?”

(Efetikilo 32:24) Eye Yakoba wa siala lika waye, kuenje ulume wa litīla laye toke kua ca oméle.

utala wondavululi, 15/8/2003 kem. 25 ocin. 3 kelimi Lioputu

O kasi hē oku vumba Yehova Lutima wosi?

Vovisonehua tu sangamo ovalandu omanu va

likolisilako lutima wosi. Umue pokati kavo, Ya-koba una wa litīla lungelo wa suku toke eci kuaca. Omo liaco, eye wa tambula onduko yokuti Isareli, (ukuakuyaka la Suku) momo wa ‘wa ‘yaka’ale wa ‘amamako’ wa ‘likolisilako’ wa ‘pandikisa’ la Suku. Ungelo wo sumūlūisa omo lialikolisilo aye.—Efetikilo 32:24-30.

(Efetikilo 32:25, 26) Wa limbuka okuti ka tēla oku u yula kuenje wo lamba kesokoluilo liocikalo caye, kuenje esokoluilo liocikalo ca Yakoba lia fomōha poku litīla laye.²⁶ Ulume hati, Ngece, ndopo ku ca. Yakoba hati, Siu ku eci te nda o sumūluisa.

perspicaz-volume 1 kem. 578

Ulema, Oku Lemēhiwa

Oku lemēhiwa kua Yakoba. Eci Yakoba a kuata 97 kanyamo, wa litīla lungelo umue wa Suku uteke wosi. Wa tēla oku tateka ungele waco toke eci ungelo wo sumūlūisa. Vokuenda kuyaki waco, ungelo wo lamba ke-sokoluilo liocikalo caye, kuenje lia fomōha. Omo liaco, Yakoba wa Inga ocilema. (Efet. 32: 24-32; Hos. 12:2-4) Noke, Yakoba wa ivailuka okuti ndaño ‘wa liyaka la Suku’ [okuti ungelo wa Suku kuenda oman] kuenda noke wa yula ndomo ungelo a ci popia, eye ka ponduile oku yula ungelo waco wa Suku. Yakoba wa litīla lika lungelo momo Suku eye wa ecelela oco ku lekisiwe ombili Yakoba a kuatele yoku tambula esumūlūho lia Suku.

(Efetikilo 32:27, 28) Iume wo pula hati, Onduko yove, ove elie? Eye hati, Ame Yakoba.²⁸ Ulume hati, Onduko yove ka yi tukuiwa vali Yakoba, te Isareli momo wa liyaka la Suku lomanu kuenje wa yula.

perspicaz-volume 2 kem. 450

Isareli

1.Onduko Suku a eca ku Yakoba eci a kuata ci soka 97 kanyamo. Ca kala vuteke eci eye a yoka olui oku ka lisanga la manjaye Esau eci a litīla lungelo wa Suku. Omo okuti Yakoba a

pandikisa kuyaki, onduko yaye ya pongoloka Isareli, ndondimnbukiso yesumülüho lia Suku. Oco ivaluise eteke liaco, Yakoba wa luka oci-tumälo caco okuti Penuele. (Efet. 32:22-31 tala onepa yokuti, Yakoba N.^o1.) Noke eci a kala ko Betele, epongoloko lia lingiwa konduko yaye ya taviwa la Suku kuenje vokuenda kuomuenyo waye wosi toke eci a fa, Yakoba wa enda oku tukuiwa londuko yokuti Isareli. (Efet. 35:10, 15; 50:2; 1 Asa. 1:34) Ci soka 2.500 kolonjanja onduko Isareli ya tukuiwa, yi tiamisiwila kovitumbulukila via Yakoba ndofeka.—Etu. 5:1, 2.

Oku Konomuisa Lutate Ovina vi Sangiwa Vembimbiliya

(Efetikilo 32:11) Mopele peka lia huvange Esau, momo ndu kuetele usumba, sanga iya o njipaya, lame la vainaco lotumäla.

(Efetikilo 32:13-15) Oko Yakoba a pekela uteke waco, kuenje wa tepa kovina a enda lavio ombanjaile ya huvaye Esau, yokuti ¹⁴ ovita vivali kolomange violohombo, lakui avali kovitupi violohombo, kuenda ovita vivali kolomange violomeme lakui avali kovitupi violomeme; ¹⁵ akui atatu kolongamelo vi nyamisa lotumäla tuaco, akui akuälä kolongombe violomange lolonui ekui, akui avali kovimbulu violomange lotunäle ekui.

utala wondavululi, 15/6/2010 kem. 22 ocin. 10-11

Upopi Uwa U Nena Ukamba

¹⁰ Upopi uwa, locituwa coku sapela, ci kuatisa oku tumbulula ukamba, kuenda oku amamako lombembua. Handi vali, nda tua likolisilako oku vokiya ukamba la vakuetu, ci tu kuatisa oku kuata ocituwa coku sapela lavo. Oku lingila vakuetu ovina viwa ndeci, oku eca ekuatiso, ombanjaile yeciwa lutima wosi, loku kuata ocituwa cokualeka vakuetu, ci tu ñha epuluvli lioku sapela lavo. Oku ci linga, ci kala ndoku ‘kapa akala ondal’ ponumbutue yo-

munu, kuenda ci situlula ovituwa viwa, loku tetulula ovitangi.—Va Rom. 12:20, 21.

¹¹ Yakoba wa kuantele elomboloko liondaka yaco. Esau wa kuantele onyeño yalua manjaye Yakoba, kuenje Yakoba wa tila Esau omo liusumba woku pondiwa. Noke lianyamo alua, Yakoba wa nölapo oku tiuka. Pole, Esau poku ka ñualehela la Yakoba, wa ambatele 400 kalume. Yakoba wa likutilila ku Yehova loku pinga ekuatiso. Noke, wa tuma ku Esau ombanjaile yimue yovinyama. Ombarjaile yaco, ya tulumula onyeño. Eci va li ñualehela, Esau wa lekisa esunguluko, kuenje, wa yoloka oku ka tokekela laye, noke wo kuata kuenda wa nyoñamäla kosingo ya Yakoba.—Efet. 27: 41-44; 32:6, 11, 13-15; 33:4, 10.

(Efetikilo 33:20) Wa tungako utala, kuenje wo tukula hati, Suku eye Suku ya Isareli.

perspicaz-volume 1 kem. 699

Suku ya va Isareli

Yakoba omo a ñualehela lungelo ko Penuele, wa tambula onduko yokuti Isareli kuenje eci a lisanga lamanjaye Esau loku lisunguluisa, eye wa tunga ko Sukote kuenda ko Sekeme. Wa landako osi yimue kimbo lia Sekeme kuenda wa tungamo ombalaka yaye. (Efet. 32:24-30; 33:1-4, 17-19) Noke “wa tungako utala, kuenje wo tukula hati, Suku eye Suku ya Isareli.” (Efet. 33:20) Yakoba poku lisitulula londuko yaye yokaliye kumue londuko yutala, wa lekisa okuti wa tava kuenda wa sanjukila onduko yaco kuenda omo Suku o songuila loku u te-yuila poku tiukila Kofeka Yohuminyo. Ondaka yaco ya tukuiwa lika onjanja yimosi Vovisone-hua.

Oku Tangiwa Kuembimbiliya

(Efetikilo 32:1-21) Yakoba yu wa enda ungende waye, kuenje olomunga via Suku via ñualehela laye. ² Eci a vi möla Yakoba wa linga hati, Usoko wa Suku owo, kuenje wa luka

onduko yusenge waco hati, Visoko.³ Yacobayu wa tuma olomunga kovaso ku huvaye Esau, kofeka ya Seire, kusenge we Edome.⁴ Wa vi usika, hati, Ondaka vu ka vangula la Ŋala Esau yeyi, hoti, Ukujenje wove Yakoba wa linga hati, Nda ka vongalaile ku Lavane, nda kala laye toke ciло.⁵ Ŋuete olongombe lovimbulu lolomeme lakuenje lafeko, oco nda tumila oku sapuila Ŋala yange si sangi ohenda kokuove.⁶ Olomunga via tiuka ku Yakoba, vio sapuila viti, Tua ile ku huvove Esau kuenje eye o kasi loku iya lovita vikuāla kalume oku Ŋualehēla love.⁷ Oco Yakoba wa kuata ca lua usumba, kuenje co vindula ohele, yu wa tepisa olohoka vivali omanu va enda laye, lolomeme lolongombe lolongamelo.⁸ Hati, Nda Esau o pitila kohoka yimosi ha yi veta, ohoka yikuavo yi puluka.⁹ Yakoba yu wa likutilila hati, A Suku ya sekulu yange Avirahama haive Suku ya tate Isake, a Yehova, ove wa mañinya hutu, Tiukila kofeka yene lo kusitue wove kuenje hu sumūluisa.¹⁰ Sia sesamēlele ndaño naito ocisola cove ka ci pongoloka. Sia sesamēlele muēle esunga wa ndingila, ame ndukuenje wove. Olui lulo Yordāo, nda lu yoka lombueti yange. Cilo nda linga olohoka vivali.¹¹ Mopele peka lia huvange Esau, momo ndu kuetele usumba, sanga iya o njipaya, lame la vainaco lotumāla.¹² Ove puāi wa likuminya hutu, Husumūluisa, lombuto yove ndi yi lingisa ndeseke liokalunga ka li tava oku tendiwa omo okulua kualio kua lua enene.¹³ Oko Yakoba a pekela uteke waco, kuenje wa tepa kovina a enda lavio ombanjaile ya huvaye Esau, yokuti¹⁴ ovita vivali kolomange violohombo, lakui avali kovitupi violohombo, kuenda ovita vivali kolomange violomeme lakui avali kovitupi violomeme;¹⁵ akui atatu kolongamelo vi nyamisa lotumāla tuaco, akui akuāla kolongombe violomange lolonui ekui, akui avali kovimbulu violomange lotunāle ekui.¹⁶ Yu wa vi kundika povaka akuenje vaye, ocunda lo-

cunda ca likalela. Wa sapuila ovakuenje vaye hati, Livangi kovaso, pokati kocunda locunda cikuavo pa pindike epuluvu.¹⁷ Wosika u wate-te hati, Nda wa tokeka la huvange Esau, ha ku pula hati, Ove elie? pamue hati, Wenda pi? pamue hati, Vielie evi wenda lavio?—¹⁸ ove kumbulula hutu, Viukuenje wove Yakoba; vi linga ombanjaile ku Ŋala Esau kuenje leyevu yu iyo konyima yetu.¹⁹ Haico osikavo u wavalilu watatu la vosi va enda loviunda viaco hati, Ovio olondaka vu ka kumbulula Esau eci vu Ŋualehēla laye,²⁰ kuenje vu linga hoti, Ukujenje wove Yakoba yu iyo konyima yetu. Momo wa sima hati, Ndi livondela laye lombanjaile ya livanga kovaso, oco mbanje noke kocipa-la caye; mbi o nambula lombembua.²¹ Oco ombanjaile yaco ya livanga; eye muēle wa lala uteke waco vocilombo.

OSEMANA 27 YA KUPUPU-3 YA KU-PEMBA

OVOKUASI A SANGIWA VONDAKA YA SUKU | EFETIKILO 34-35

“Ovitangi vi Tunda Koku Kuata Akamba Vavī”

(Efetikilo 34:1) Dina, omōla ukāi Lea a cita la Yakoba, wa tunda oku ka vanja omāla vākāi vofeka.

*utala wondavululi, 1/2/1997 kem. 30 ocin. 4
Ko Sekeme: Olupale Vocimbota*

Akuenje vovolupale va enda oku tenda ndati ufeko wosombo una wa enda oku nyula olupale luavo aloneke viosi okuti wa enda oku yiya lika liaye? Omōla “ombiali yofeka, wo möla. Oco wo kuata, wa pekela laye, kuenje wo nyōla.” Momo lie Dina a kapela omuenyo waye kohele poku linga ukamba la va Kanna vana okuti ka va kuatele ovituwa viwa? Anga hē momo a yonguile oku linga ukamba lafeko va kuete utunga waye? Anga hē wa kala ukualonamālala kuenda wa kuatele

ocituwa coku litumila ndeci vamue pokati ka va huvaye? Tanga ulandu kelivulu Liefetikilo kuenda sanda oku kuaa elomboloko liesakalalo kuenda osöi Yakoba la Lea va kuata omo lionima yeyilila kocituwa comölavö coku nyula olupale luo Sekeme.—Efetikilo 34:1-31; 49:5-7; tangavo *Utala Wondavululi* 15 Yevambi 1985 kemëla 32.

(Efetikilo 34:2) Eci Sekeme, omöla ulume wa Hamore u Hivi, ombiali yofeka, wo möla. oco wo kuata, wa pekela liye, kuenje wo nyöla.

kali vocisola, kem. 103 ocin. 14

'Tili Evïho Liukahonga'!

¹⁴ Pamue eci Dina a mola Sekeme ka simile okuti o ka linga liye evïho liukahonga. Pole Sekeme wa linga liye eci va Kanana va lingaile poku kuata onjongole yoku linga ukahonga. Ndaño Dina wa seteka oku tamaläla liye, eye "wo kuata" kuenje "wo nyöla." Cita va okuti Sekeme noke "wa sola" Dina, pole eci ka ca fetele elinga liye lïvi. (**Tanga Efetikilo 34:1-4.**) Dina hayeko lika wa kuata ovitangi omo lielinga liye. Omo lioku nöla akamba vävi, ca nena ovitangi kuenda esumuo kepa ta liosi.—Efetikilo 34:7, 25-31; Va Galatia 6:7, 8.

(Efetikilo 34:7) Eci omäla valume va Yakoba va ci yeva, va tunda vusenge veya. Oco vamume va ci suvuka, va tema ca lua, vati, Wa linga uveke ku Isareli oku pekela lomöla a Yakoba; oco ka ci lingaiwa.

(Efetikilo 34:25) Keteke liatatu, osimbu va kala loku vela apute aco, oco omäla vavalí va Yakoba, Simeone la Lewi, vamume va Dina, va kuata, u osipata yaye, u osipata yaye, veya vimbo lutöi, va ponda ovalume vosi.

utala wondavululi, 1/10/2009 kem. 17 ocin. 1-2

Ceci Vakuene va ku Sumuisa

Olonjanja vimue omanu vana va sandiliya onjila yoku fetuluinya, va ci lingila oku tulu-

müla onyeño. Embimbiliya li tu sapuila okuti eci omäla va Yakoba u Heveru va yeva okuti Sekeme u Kanana wa putula manjavo ueko Dina, 'va ci suvuka, kuenje va tema ca lua.' (Efetikilo 34:1-7) Omöla vavalí va Yakoba poku fetuluinya ocina civi va lingila manjavo, va sandiliya onjila yoku yambula Sekeme kuenda epata liaye. Simeone la Lewi va iñila volupale luo Kanana lelimbi kuenje va ponda alume vosi, oku kongelamo Sekeme.—Efetikilo 34:13-27.

Anga hë ungangala wavo wa tetulula ocitangi caco? Eci Yakoba a yeva ovilinga viomäla vaye, wa va pisa loku popia hati: "Wa ndi ngi lävi, omo wa suvukisi la vakuafeka. . . . Nda va liñongiliyila oku yaka lame, ame lonjo yange yosi tu nyoleha." (Efetikilo 34:30) Ovilinga viavo viefetuluinyo, ka via tetuluile ovitangi, pole, epata lia Yakoba lia sukilile oku lunguka lomanu va lisunguile lavo omo lio nyeño va va kuatelele. Omo liaco, Suku poku va teyuila wa sapuila Yakoba oco a tilile ko Betele lepata liaye.—Efetikilo 35:1, 5.

Oku Konomuisa Lutate Ovina vi Sangiwa Vembimbiliya

(Efetikilo 35:8) Devora, uleli wa Rebeka, wa fa kuenje vo kenda kombuelo ya Betele vemehi liuti; oco uti waco vo luka vati, Utí Wasuëlala.

perpicaz-volume 1 kem. 670 ocin. 1

Devora

1. Ukama wa Rebeka. Eci Rebeka a tunda konjo ya Isiaye Betuele, oco a ende ko Palestina kuenda oku kuela la Isake, Devora wo kuma.(Efet. 24:59) Noke yoku talavaya anyamo alua konjo ya Isake, Devora wa enda konjo ya Yakoba noke ya Rebeka oku fa. Eci pa pita 125 kanyamo tunde eci Rebeka a kuela la Isake, Devora wa fa kuenje wa kendiwa vemehi liuti umue unene ko Betele. Onduko ya eciwa kuti waco yokuti, (Uti Wasuëlala yina yi lo-

mboloka “uti wocinendele”) yi lekisa okuti eye wa soliwile calua la Yakoba kuenda lepata liaye.—Efet. 35:8.

(Efetikilo 35:22-26) Osimbu Isareli a kala vofeka yaco, Ruvene wa enda, wa pekela la Biliha, ukama wa isiaye; kuenje Isareli wa ci yeva. Omāla va Yakoba va kala ekui la vavali.²³ Omāla va Lea vava: Ruvene eye nuñulu ya Yakoba, la Simeone la Lewi la Yuda la Yisakare kuenda Sevulono.²⁴ Omāla va Rahele, Yosefe la Benjamini.²⁵ Omāla va Biliha, ufeko wa Rahele, Dani la Nafitali.²⁶ Omāla va Siliha, ufeko wa Lea, Gadi la Asiere. Ovo omāla va Yakoba valume a citila ketapi lia Arama.

utala wondavululi, 02.2018 kem. 31

Apulilo A Lingiwa La Vakuakutanga

Anga hē ko Isareli yosimbu omōla ulume wa sukilile oku kala onuñulo oco a linge kukululu ya Mesiya?

Kosimbu tua enda oku sima okuti olondaka viaco viocili, omo lieci ci sangiwa kelivulu lia Va Heveru 12:16. Oko ku popia hati, Esau “*ka solele ovina vi kola*” kuenda wa landisa ku Yakoba “*unuñulu waye lelonga limosi liokulia*.” Kuenje tua kuata ovisimilo viokuti eci Yakoba a tambula “*unuñulu*,” wa kuatavo esumülüho lioku kala umue pokati ka vakukululu ya Mesiya.—Mateo 1:2, 16; Luka 3:23, 34.

Pole, akonomuiso akuavo ovolandu Embimbiliya a lingiwa, a lekisa okuti ulume ka sukilile oku kala onuñulu oco a linge kukululu ya Mesiya. Tu kūlīhīsi amue pokati kovolandu aco:

Omōla watete Yakoba a cita la Lea, Ruvene. Omōla watete a cita la Rahele, Yosefe. Eci Ruvene a linga ukahonga, wa pumba unuñulu waye kuenje unuñulu waco wa eciwa ku Yosefe. (Efetikilo 29:31-35; 30:22-25; 35:22-26; 49:22-26; 1 Asapulo 5:1, 2) Pole, Mesiya ka tundile kocikoti ca Ruvene ale kocikoti ca Yosefe. Eye wa tunda ku Yuda, omōla wakuāla Yakoba a cita la Lea.—Efetikilo 49:10.

Oku Tangiwa Kuembimbiliya

(Efetikilo 34:1-19) Dina, omōla ukāi Lea a cita la Yakoba, wa tunda oku ka vanja omāla vakāi vofeka.² Eci Sekeme, omōla ulume wa Hamore u Hivi, ombiali yofeka, wo mōla. oco wo kuata, wa pekela laye, kuenje wo nyōla.³ Utima waye wa leñelēla Dina omōla a Yakoba; wa sola ufeko waco kuenje wo lembe-leka.⁴ Oco Sekeme wa popia la isiaye Hamore hati, Ñuelele ufeko u, a linge ukāi wange.⁵ Yakoba wa yeva okuti wa nyōla omōlaye ukāi Dina; puāi omāla vaye valume va kala vusenge lolongombe viaye; oco Yakoba wōha ño toke veya.⁶ Hamore, isia ya Sekeme, weya ku Yakoba, wa vangula laye.⁷ Eci omāla valume va Yakoba va ci yeva, va tunda vusenge veya. Oco vamume va ci suvuka, va tema ca lua, vati, Wa linga uveke ku Isareli oku pekela lomōla a Yakoba; oco ka ci lingaiwa.⁸ Puāi Hamore wa popia lavo hati, Omōlange Sekeme utima waye wa livela omōlove ukāi; vo wihe, a linge ukāi waye.⁹ Tu likuēleli, tu ihi omāla vene vakāi; tambulivo omāla vetu vakāi.¹⁰ Oco vu tunge pokati ketu, ofeka yi kalavo yene; tungi ño, fūlīlimo, fukilimo.¹¹ Sekeme wa popiavo la isia yufeko kuenda vamume vaye, hati, Va ndinge ohenda, cosi vu nukuila ngeca.¹² Nukuili ño ovilombo, locive-leko, ame ngeca cosi vu nukuila. Cinene vu nyiha ufeko ha lingi ukāi wange.¹³ Omāla va Yakoba va tambulula Sekeme la isiaye Hamore lelimbi, omo wa nyōla manjavo Dina.¹⁴ Va popia lavo vati, Ka tu tēla oku linga ocina eci okuti tu eca manjetu kulume ka seviwile evamba, momo nda ca tu kutisa osōi.¹⁵ Tu tava lika kokuene nda vu lisoka letu, okuti alume vene vosi va seviwa evamba.¹⁶ Oco tu eca omāla vetu vakāi kokuene kuenje tu tambulavo omāla vene vakāi. Tu tunga pokati kene ha tu lingi ofeka yimosi.¹⁷ Puāi nda ko tava kokuetu okuti vu seviwa evamba, etu tu tambula omōletu kuenje tuenda.¹⁸ Olondaka viavo via

sanjuisa Hamore la Sekeme omõla a Hamore.

¹⁹ Ukuenje ka livalele oku ci linga, momo wa sola omõla a Yakoba. Eye wa kemäla ca vela-po pokati kepata liavo.